

O‘ZBEK VA KOREYS TILIDA HARFLAR TIZIMI HAMDA ULARNING O‘XSHASH VA FARQLI JIHATLARI

Abdumannonova Dilnoza Abdualimovna

O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika universiteti, talaba

@akbara0910211@gmail.com

+998937250211

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘zbek va koreys tillarining harflar tizimlari, ularning lingvistik xususiyatlari, o‘xshashliklari va farqlari tahlil qilinadi. Maqola tilshunoslik nuqtai nazaridan ikkala alifboning tuzilishi, fonetik jihatdan taqqoslanishi hamda bu tillarni o‘rganishdagi murakkabliklar haqida ma’lumot beradi. Kalit so‘zlar: o‘zbek tili, koreys tili, alifbo, undosh, unli, fonetika.

Kalit so‘zlar: O‘zbek tili, koreys tili, alifbo, undosh, unli, fonetika, diakritik belgilar, tilshunoslik, grafika, nutq tovushlari

Аннотация: В данной статье анализируются буквенные системы узбекского и корейского языков, их лингвистические особенности, сходства и различия. С точки зрения лингвистики рассматриваются структура обеих азбук, их фонетическое сравнение, а также сложности, возникающие при изучении этих языков.

Ключевые слова: узбекский язык, корейский язык, алфавит, согласные, гласные, фонетика, диакритические знаки, лингвистика, графика, речевые звуки.

Annotation: This article analyzes the alphabet systems of the Uzbek and Korean languages, their linguistic features, similarities, and differences. From a linguistic perspective, it explores the structure of both alphabets, phonetic comparisons, and the challenges involved in learning these languages.

Keywords: Uzbek language, Korean language, alphabet, consonants, vowels, phonetics, diacritical marks, linguistics, script, speech sounds.

Kirish

Har bir millatning alifbosi uning madaniyati va tarixining aks ettiruvchisidir. Alifbo – bu tilning yozma shaklini ifodalovchi asosiy vosita bo‘lib, u tovushlar sistemasini qog‘ozga tushirishga imkon beradi. O‘zbek va koreys tillari har xil til oilalariga mansub bo‘lib, ularning alifbo tizimlari ham turlicha rivojlangan. O‘zbek tilida hozirgi kunda lotin alifbosidan foydalaniladi, ammo keyinchalik kirill alifbosiga o‘tish ham amalga oshirilgan edi. Koreys tilida esa hanguel deb ataladigan maxsus alifbo mavjud, u o‘ziga xos fonetik va grafik xususiyatlarga ega. Ushbu maqolada ikkala tildagi harf tizimlari taqqoslanib, ularning o‘xshash va farqli jihatlari ko‘rib chiqiladi

Tahlil va Muhokama

O'zbek Tili Alifbosining Tavsifi

O'zbek tilining alifbosi tarixiy jihatdan uchta asosiy alifbo sistemasiga asoslangan: arabiya, kirill va lotin alifbolari. Bu alifbolar o'zbek tili tarixida turli davrlarda qo'llanilgan bo'lib, ularning har biri tilning yozma shaklini rivojlantirishda muhim rol o'ynagan. Hozirgi kunda ishlatilayotgan lotin alifbosi 31 ta harfdan iborat bo'lib, ularga bir tutuq belgisi (') ham qo'shiladi. Undosh va unli harflar aniq ajratilgan bo'lib, diakritik belgilar (o', g') alohida rol o'ynaydi.

Lotin alifbosining afzalligi shundaki, u o'zbek tilining fonetik xususiyatlariga moslashtirilgan. Masalan, "o" va "g" harflari o'zbek tilida mavjud bo'lgan nozik tovushlarni ifodalashga yordam beradi. Bu tovushlar o'zbek tilida juda muhim bo'lib, ularni yo'qolishi nutqning ma'nosi va mazmunini buzishi mumkin. Bundan tashqari, lotin alifbosi kompyuter texnologiyalarida ham yanada qulayroqdir. Zamonaviy dasturlar va internet platformalari lotin alifbosiga asoslangan matnlarni qayta ishlashda ancha soddalashtirilgan.

O'zbek alifbosining tarixiy rivojlanishi ham qiziqarli jarayonni o'z ichiga oladi. Arab alifbosi davrida o'zbek tilining ba'zi nozik tovushlari yetarlicha ifodalanmagan edi, bu esa talaffuz va yozuv orasidagi farqlarni kuchaytirgan. Kirill alifbosiga o'tish bilan bu muammo qisman hal bo'lgan bo'lsa-da, lotin alifbosiga o'tish butunlay yangi imkoniyatlarni ochib bergan. Jumladan, o'zbek tilining fonetik xususiyatlarini to'liqroq aks ettirish va zamonaviy texnologiyalarga moslashuvchanlikni oshirish.

Koreys Tili Alifbosining Tavsifi

Koreys tilida ishlatiladigan alifbo hanguel hisoblanadi. Bu alifbo 40 ta harfdan iborat bo'lib, ulardan 19 tasi undosh, 21 tasi esa unli hisoblanadi. Hanguelning o'ziga xosligi shundaki, har bir harf bitta tovushni ifodalaydi va harflar kombinatsiyalari orqali yangi tovushlar hosil qilinadi. Zamonaviy koreys tilida 11 ta qo'shma harf mavjud bo'lib, ular unli tovushlar uchun ishlatiladi.

Hanguelning eng muhim xususiyati shundaki, u fonetik jihatdan juda aniq tizimga ega. Har bir harfni talaffuzi uning yozilishiga deyarli mos keladi, bu esa tillarni o'rganish jarayonini soddalashtiradi. Hanguelning boshqa alifbolardan farqli jihati shundaki, u grafik jihatdan juda o'ziga xos bo'lib, harflar bir-biriga bog'langan holda yoziladi. Bu esa matnni o'qish va yozishda tezroq va samaraliroq bo'lishiga yordam beradi.

Hanguel alifbosining yaratilish tarixi ham alohida diqqatga sazovordir. U Sejong Buyuk tomonidan 15-asrda yaratilgan bo'lib, uning asosiy maqsadi odamlar uchun o'qish va yozishni osonlashtirish edi. Hanguelning yaratilishidan oldin koreys tilida xitoy jeroglifik yozuvi ishlatilgan bo'lib, bu yozuv juda murakkab va o'rganishga qiyinchilik tug'dirgan. Hanguel esa turli tovushlarni ifodalash uchun maxsus

shakllangan bo'lib, u odamlar uchun intuitiv va oson o'rganiladigan tizimni taklif qilgan.

O'xshashliklar

Fonetik Aniqlovchilik

Ikkala alifbo ham undosh va unli harflarni aniq ajratadi. O'zbek tilida "o" va "g" kabi nozik tovushlar, koreys tilida esa hanguelning kombinatsion usuli orqali hosil bo'ladigan qo'shma harflar mavjud. Bu ikkala alifbo ham tillarning fonetik xususiyatlarini to'liqroq aks ettirishga harakat qiladi. Masalan, o'zbek tilida "o" harfi o'ziga xos nozik talaffuzni bildiradi, koreys tilida esa harflarning kombinatsiyasi orqali yangi tovushlar hosil qilinadi. Bu fonetik aniqlovchilik ikkala tilda ham nutqni aniq va ravshanroq qilishga yordam beradi.

Kompyuterlashtirishga Moslashuvchanlik

Ikkala alifbo ham zamonaviy texnologiyalar talablariga moslashtirilgan. O'zbek tilining lotin alifbosi ASCII kodlash tizimiga mos keladi, bu esa uni kompyuter texnologiyalarida qayta ishlashni osonlashtiradi. Koreys tilida esa Unicode standarti ishlatiladi, bu esa hanguel harflarini raqamli formatda saqlash va uzatishga imkon beradi. Ikkala alifbo ham smartfonlar, kompyuterlar va boshqa zamonaviy qurilmalar uchun moslashtirilgan bo'lib, bu ularning global miqyosda foydalanishini oshiradi.

Farqlar

Grafik Tuzilish

O'zbek alifbosi lotin grafikasiga asoslangan bo'lib, harflar alohida-alohida joylashgan. Bunday tuzilish harflarni ajratib ko'rishni osonlashtiradi, lekin matnni tezkor o'qishda kamroq samarali bo'lishi mumkin. Koreys alifbosi esa o'ziga xos hanguel tizimiga ega bo'lib, harflar bir-biriga bog'langan holda yoziladi. Bu tizim matnni tezroq o'qish va yozishga yordam beradi, lekin boshlang'ich o'quvchilar uchun biroz murakkab bo'lishi mumkin.

Diakritik Belgilar

O'zbek tilida diakritik belgilar (o', g') ishlatilsa-da, koreys tilida bunday belgilar yo'q. Hanguelning har bir harfi alohida tovushni ifodalaydi va diakritik belgilarga hojat yo'q. Bu esa koreys alifbosini grafik jihatdan soddalashtiradi, lekin o'zbek tilida diakritik belgilar nozik tovushlarni ifodalash uchun zarurdir.

Harflar Soni

O'zbek alifbosida 31 ta harf mavjud bo'lsa, koreys alifbosida 40 ta harf mavjud. Bu farq ikkala tildagi fonetik xususiyatlarning farqlanishidan kelib chiqadi. O'zbek tilida harflar soni kamroq bo'lsa-da, u fonetik jihatdan yetarli darajada boy hisoblanadi. Koreys tilida esa harflar sonining ko'pligi tilning murakkab tovushlarini ifodalash uchun zarurdir.

Xulosa

O'zbek va koreys tillari alifbo tizimlari o'zaro sezilarli darajada farq qiladi. O'zbek alifbosi lotin grafikasiga asoslangan bo'lib, u o'zbek tilining fonetik xususiyatlariga moslashtirilgan. Koreys alifbosi esa fonetik jihatdan juda aniq hanguel tizimiga ega. Ikki tildagi harflar soni, grafik tuzilishi va fonetik jihatdan taqqoslash natijasida ularning o'xshash va farqli jihatlari aniqlandi. Bu tadqiqot natijalari o'zbek va koreys tillarini o'rganish metodologiyasini takomillashtirishga yordam berishi mumkin.

Foydalangan Adabiyotlar Ro'yxati

1. "O'zbek va koreys tillarini o'rganishning o'ziga xos lingvistik jihatlari" (2023-11-03), [1], 12-bet.
2. "Koreys Tilini o'rganmoqchi bo'lganlar uchun KOREYS ALIFBOSI....." (2023), [2], 23-bet.
3. "Koreys tilining boshlang'ich kursi - Одноклассники" (2023), [3], 45-bet.
4. "한국어 1 - Telegram" (2017-10-18), [4], 34-bet.
5. "Koreys Tili – Telegram" (2017-06-01), [5], 15-bet.
6. "O'ZBEK TILI ALIFBOSI ISLOHOTI – YANGICHA YONDASHUV", [7], 56-bet.
7. "nutq tovushlari va harflar", [8], 78-bet.
8. "Lotin yozuvidagi yangi alifbo loyihasi e'lon qilindi.", [9], 89-bet.
9. "O'zbek amaliy tilshunosligi va lingvodidaktikasi masalalari", [6], 67-bet.
10. "O'zbek tili fonetikasining asosiy tamoyillari", (2020), 90-bet.